

מערכת הביטחון יכולה לסמוך עליו

סיפור

...קצין תורן זה החייל הזה לא רוצה להיכנס למעצר?

נאום השג. הענק הקריר עליי את זיוו האביבי של הבוקר. ריבוננו של עולם — הגיתי נכאים — למה דווקא אני? מכל המיטרדים המאוסים, היורדים כגשם נרבות על ראשו של "קצין תורן", הטיפול בבעיות מישמעת" הוא המאוס ביותר. באותם הימים — בראשית שנות השישים — היו קוראים ל"בעיות" האלה: מארמא, ודרכם היתה סלולה ומנותבת — מן הפחון הלוהט שבמעברה, דרך רביסטל — שג. — חדר מעצר — כלא 6 — כלא 4 — הישר אל עולם העבריינות והפשע, שאז עוד לא היה מאורגן כמו היום.

כלב כבד שירדתי את דרכי בעקבות השג. אל חדר האוכל של הטוראים. שם — ליד השולחן העמוס פיזורי לחם — ישב לו בחורון נמרוד קומה ובעל פני ילד, ולעס בשלווה לחם ומרג' רינה. הווה המורד המסוכן, שקם לערער את ה"משמעת" — יסוד צבאנו? היבטתי באיראמון בו ובשג. הוא לא היה "מארמא". הוא היה מבני הטובים המשכילים — מחזור אוגוסט האחרון, ששיים לא מכבר את הטייונות, ועתה נידון לחודשים ארוכים של אפס מעשה, תחת ידו של רביסטל חוגג, אימת הגרדה. כל חייל צריך תעשוקה עשרים וארבע שעות ביממה, אחרת מתחיל לחשוב מחשבות זדוניות ולהתמזמז" — זו היתה סיסמתו של חוגג, תמצית חוכמתו הצבאית והפדגוגית.

ה"תעשוקה" אותה מצא לחייליו היתה גריפה אינסופית של חורשות האקליפטוסים, המשירים את עליהם כל העת. כמו במגמה לספק לטירונים המטורפים "תעשוקה" גם למחר. אין פלא, שהנערים הללו חיפשו כל דרך להימלט מרוע הגיורה. היו שולכו לפסיכיאטר — או עוד לא היו קב"נים בצה"ל — וסיפרו לו על דיכאון ועל חלומות ביעותיים. כחס נראה להם חוגג רודף אחריהם, כשהוא רכוב על מגריפה. אחר אף הוציא

מיכאל דרוקס: דיוקן עצמי. רישום תערוכה בגולד מ.

— בעיני ראיתי — שיחרור מגריפה. עוד אחד הצהיר כי הוא אפסיסט, ומתנגד לפעילות צבאית מסביבות עקרוניות. "בוא הנה, קומוניסטי! רעם עליו חוגג בקולו. "אני אפסיסט אנטי קומוניסט", מחה רודף השלום בקול ענות חלושה. "לא איכפת לי איזה מין קומוניסט אתה" — ענה חוגג — "אצלי תגרוף כמו כולם". והאפסיסט חזר אל עבודת האדמה. ואולם זעירא זה — כך מסתבר — היה מתוחכם מכולם.

ובכן" — פניתי אליו — "מה עשית שרוצים להכניס אותך למעצר?"
זעירא הפסיק ללעוס, פניו נתקשחו לפתע, ובקול מנקש ומטרטר ירה ציור ארוך.
לפי פקודות מטכ"ל מותר לעצור חייל ללא פקודת מעצר אם נפקד יותר מ-72 שעות. ואני נפקדתי שבעים שעות וחצי!"
ובגנ: השג. החסון והמגודל כמעט שנפל מר קומו, כמחץ הבילבולת. למרות מראהו האימתני וקולו הרועם, היה לו, לשג, לב רך ורגיש. קום: פול! קום: פול! היה שואג על העציר המטרטר ומוסיף בלחש: "חוגג רואה אותך". להורות לו לגרום את זעירא אל חדר המעצר ככוח? כוח לא חסר לו, אבל... שנינו לא ששנו — בלשון המעטה — למשימה המוטלת עלינו, ואם הבחור רוצה דווקא פקודת מעצר, הרי יש מי שמוסמך לתיתה: המפקד התורן!

לטרן גדליהו קרא הקנ"א, אבל לא על שום אופיו — זה היה תארן הצבאי. גבה קומה היה ויפה תואר, קפזן בתפקידו, אך פתוח וידידותי בהליכותיו, גם עם הפשוטים שבחיילים. סיפורי גבורה, שעטרו לראשו, סיפרו על ליל סתיו אחד, בו הצילו תושיתו וקורורו את סירת הצנחנים המכותרת. לעוזריו וסמליו היה עורך תירגולים מתישים וארוכים אל תוך הלילה, שכגון כפיהם "גזירות הקנ"א", אבל גם הם אהבו אותו, כמו כולם.

גדליהו שמע את הסיפור ואמר בבו: זעירא סומך על האבא!
כי בימים ההם ניהלו ראשי מערכת הבטחון מאבק מר על עתידם הפוליטי, ואביו של זעירא היה פרקליטם ואיש סודם.

וכך ניצבו להם מסביב לשולחן: שג, קצין תורן, מפקד תורן, וזעירא בתווך. פתח גדליהו ואמר בנועם קול: מה הבעיה, בני?
לפי פקודות מטכ"ל מותר לעצור חייל... ירה זעירא שנית את הצרור המהיר. הכעה של תיעוב נתפשטה על פניו של גדליהו. בלי לומר דבר, שלח את ידו הארוכה, אחז את זעירא כעורפו, הרימו מעם השולחן והחל רץ עמו החוצה, כשהוא מנווט אותו דרך הדלת.

רץ לו גדליהו הקנ"א על הכביש המסויד בשוליו, ידו שלוחה לו לפניו, ובקצה — כתולע עלי חכה — מתפתל ומפרכס זעירא הקטן. בלי לעצור ונלי להאט טס ונכנס אל חדר המעצר ולא הירפה מעורפו של זעירא אלא מעבר לדלת. זעירא עף לפנים במהירות, ונחת בזווית ירידה תלולה, היישר על המזון אשר כפינה. גדליהו נעל את הדלת, התנשם ואמר: אוף!

לא ארכו שעותיו של זעירא בבית המעצר. מי שנהנה מזיו שכניו של עתידימוין, חזקה עליו שלא ייטוש את זעיראנפין שלו בצדה. מסתבר, שהוא ואביו ניצלו היטב את החופשה שנטל לעצמו, ועוד באותו יום הופיעה חוותידעת רפואית, תחומה בידי פסיכיאטר נכבד, הקובעת כי נפשו הרכה של הנ"ל אינה בנויה לשאת את המשמעת הצבאית הגסה, אחרי הכל, לא כל מה שמתאים לפורדים משיכון ג', מתאים גם לרך משוח, שגדל בצל החוכמה ולאור הכסף.

כך נפטרת גם אני מענישתו של זה, ומחלפיי בתרונות נפט מן הצורך לחתום עליו, יחד עם המנעול, המזון, דלי הצואה ושאר תכולת בית המעצר.
מדוע נזכרתי בו, באותו תינוק שנשבה בין הסרדיוטות? כי לא מכבר ראיתי אותו בטלביזיה, מבטו נוקב, פניו קשוחות ושפם דוקרני עוטר אותם. הקול המנקש והמטרטר כמו הקפיץ אותי עשרים וחמש שנים לאחור: "לו ידעת מה שאני יודע" — סנט במראיין — "היית מבין כמה חקירה ברברים כאלה מסכנת את בטחון המדינה"...

מי שהמשמעת הצבאית היתה פעם קשוחה מדי עבורו, משוכנע היום כי הצבא אינו קשוח דיו, וכי כל המותח ביקורת עליו הוא תבוסתן ויפהינפש הפוגע בביטחון המדינה. הוא עצמו, אדם לכל עת ולכל "פרשה" עדינה, מסתדר כנראה עם השב. הרבה יותר טוב משהסתדר בשעתו עם השג.
מערכת הביטחון יכולה וחיבת לסמוך עליו ועל שכמותו, ולא על שמאלנים כגון אותו גרעון מחניימי, שמסוגלים לומר, לפעמים, את אשר עם ליבם. תקלה כזאת אינה יכולה לקרות ליצורים ממערכת חסרי החוליות, שלשונם שמורה תמיד במקום הנכון, בעומק הנכון, אצל האיש הנכון.

א. גזנדי

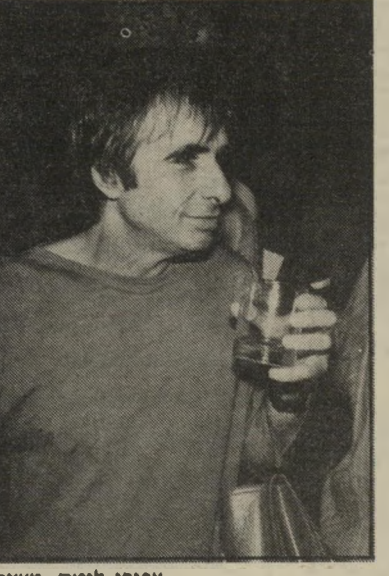
מן הצד השני

שירת אשה

בכל תנאי?

המשוררת ציפי שחרור שיגרה "ראשנפץ" משלה לעבר דויד אבידן על "מבדקים סטאטיסטיים בסיסיים" שערך בכיתבני משוררות כדליה רביקוביץ. יונה וולך וחבצלת חיבשוש. צפורה לוטם משיבה לציפי שחרור כי גם היא עצמה יוצאת מנקודת-מוצא "שובניסטית".

המשוררת ציפי שחרור מנסה כמדומה להשיג תחרר מאלמנטיותה היחסית באמצעות התנועה לשיחרור האשה. במאמר (זעיר גידול האגו", העולם הזה 4.2.87) מאומץ, ערוך בקפידה — היא מבדרת אלמנטים והתבטאויות לטובת מעמדה הבלתי-מועמד בקהיליית-הסופרים, כש

צפורה לוטם, משוררת אבידן וכוס-משקה

היא חוסה בצל-כנפיהן של משוררות מוכרות ובלטות.
אני תודה, אם יונה וולך ודליה רביקוביץ, למשל, היו תוקעות כחיי עם ציפי שחרור, להגנה על שירתן, תחת הכותרת: "שירת אשה — בכל תנאי?"

האם הנ"ל מונתה כדוברת מטעם התנועה לשיחרור-המשוררות-העברית?

הישגים בעבר ובהווה

ציפי שחרור מנסה לנהל מילחמה שווה לשיוויון המינים. היא יוצאת מאותה נקודת-מוצא שובניסטית והולכת באותן דרכים. כמו הורה המכה ילד — כדי שלא יכה ילדים אחרים. אכן, יש שירת-נשים, ויש שירת-גברים. אשה כותבת במושגים ובדימויים נשיים, המרכיבים את עולמה, והוא הדין לגבי גבר. אבל השירה היא אחת: רצף-מטר מילולי — והכלים לבחינתה הם זהים. השירה כפומראנג תיקשורתי, והמשורר כקולט מסרים קדם-מילוליים, מתרגם ומחזירם בלבוש מילים ומישפטים — זהו המישפט.

אם אשה כותבת באופן, שמעורר הזדהות ופורקן אצל נשים והבנה ומודעות למין השני אצל גברים — זוהי שירה טובה. אם היא טועה בזהותה ומנסה לכתוב במושגים גבריים — היא סוטה מהמסלול והמטרה.

דליה רביקוביץ אינה זקוקה למליציזישור. היא משוררת טובה, שכתבה הרבה שירים יפים וקיבלה את כל האשראי הציבורי עליהם. מובן מאליו, שהישיגיה אינם יכולים לחסן אותה מפני כל ביקורת; ובוודאי לא נתוניה הנשיים או עצם נשיותה. אני מניחה, שמשורר כליכך ייחורר ופורץ, ששינה את פני השירה, כדויד אבידן — מוצא מעט מאוד עמיתים העשויים לעורר בו עניין מיקצועי. לכן, אין שום קשר, למרות מאמציה של הגב' שחרור, בין והותם הסקסואלית ו/או הסקסית של מושיאיה-ביקורת שלו, אליהם היא נטפלת, לבין כתיבתו הביקורתית כשלי-עצמה.

יונה וולך היתה רמות מאוד אקסטראוגנטית, כחייה ובמותה, אבל זה לא עושה אותה בהכרח למשוררת חשובה מזווית שיקוליו העניינים-אסתטיים של דויד אבידן. מצד שני, זה שהושפעה (נמרצות) מכתיתם של משוררים אחרים — נתן לה כלים לכתיבת הרבה שירים יפים וטובים.

דליה רביקוביץ וכתה וזכה להרבה הוקרה מדויד אבידן, גם ובעיקר במאמר הגידון (זעיר גידול שירים", חדשות, 16.1.87). וציפי שחרור: לשאלתי, אבידן: "אני לא מכיר אחת כזאת". מה לעשות? אלה החיים. בכל האנתולוגיות, בשפות ורות, שערך דויד אבידן, במישרין או ביעוץ בבחירת השירים — השתתף פו שתי הראשונות, זוהי עובדה המדברת בעד עצמה.

צריך ללמוד להתחנך

מדוע נרצעת כליכך, ציפי שחרור, מדימוי ילד לטייפ-קסטות ("לפטר את השמרטץ", שיר רים שימושיים)? האם הגדרת ילד כ"ריקמה מרזיקת" (אהבה אמיתית) — נראית לך יותר מרייקת ומעוררת כבוד? מה שהועיק אותך היה עצם רימוי הילד, ולא

צפורה לוטם, משוררת אבידן וכוס-משקה

החבלה הפיסית ממש, שעושה המבוגר בו (ראה הלון).
אני, כאם לשתי ילדות, רואה בשיר מלאי הזמור וה דווקא המון כבוד ואופטימיות לגבי מצבו הפיסי והנפשי של הילד, לעומת מצבו המידרדר של המבוגר.

בציטוט חופשי (אבידן): הילד בטוח. כל כמה שנלחץ עליו יותר — יהיה לו יותר כוח להשיב בחזרה. הוא אמין להפליא, לא מפונק, פועל בכל התנאים, פתוח לכל האפשרויות. והעיקר: אין כל סיבה, שיחולד לפעול לפנינו (וכאן אזהרה למבוגרים) — "אלא אם נחבל בו במיוחד" (הדגשה שלי-צ"ל).

או אין כל פלא, שאשה, אשר מודעונית כליכך מדימוי ילד לטייפ-קסטות, מתחלחלת לקרוא על אם שמוצנחת לנרה.

כאן חשוב לציין: בשיר "יתומים יומיים" (שירים שימושיים) לא רק האם מוצנחת לנרה, אלא קודם מוטבע האב — כך ששיוויון-מינים יש שם. וזה עוד לא הכול: אחרי שנקטו הילדים באקט קיצוני-דימויי זה של השתחררות מהר-יהם, הם קוראים לאם לחזור, אבל הכול אבוד וגמור, והם מלאי ריגשי-אשמה. חיים בלי אהבה, כסוף הם מתאבדים, ואין המשך — לא ילדים, לא נכדים. אף אחד לא יצא זכאי, וכול חוכיות שוות. לכן, מבחינה פסיכולוגית, כדי למנוע מיקרים כאלה במציאות — מומלץ מאוד לכל אם, לפחות פעם אחת בחייה, להשמיע הצהרה חרי-משמעית, כפורים זה או אחר, לגבי התנתקותו מהוריו. ואם אם דואגת לבריאות-נפשם של ילדיה — דווקא היא תעורר אותם לבצע התנתקות כזאת, למרות הסתירה הריגשית שברבר.

או בלי אפקיה: לרצוח הורים זה רימוי סיפורתי — ולא מתכון לחיים. עצה אחרונה, מעשית: עופי, ציפורה, אל שירך "עוצרת מחזוריים רמיים" וחפשי שם, עם אימר, איש אחר, אחר, אחר, אחר, אחר" — וגומר/ת.

צפורה לוטם